

ВЕРБАЛЬНІ ЗАСОБИ ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ МОВЛЕННЕВОЇ МІМІКРІЇ (на матеріалі кінострічки "Catch Me if You Can")

VERBAL MEANS OF SPEECH MIMICRY OBJECTIVISATION (based on the film-strip "Catch Me if You Can")

Морозова І.Б.,

orcid.org/0000-0002-1905-7563

доктор філологічних наук,

професор кафедри граматики англійської мови

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Марченко В.В.,

orcid.org/0000-0003-1892-6277

студентка IV курсу факультету романо-германської філології

Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

У представленій роботі розглядається феномен мовленнєвої мімікрії як засобу саморепрезентації комуніканта в діалогічній інтеракції з метою реалізації його комунікативної інтенції. Актуальність роботи випливає із загальної спрямованості мовознавства на вивчення конкретних шляхів досягнення ефективності мовленнєвого спілкування та засобів реалізації комунікативної інтенції як результату діалогової взаємодії і підкріплюється певною прогалиною, наявною у мовознавстві при вивченні об'єктивізації вербальної мімікрії в діалозі. Дана наукова розвідка зосереджена на виявленні вербальних засобів мімікрії, застосованих протагоністом фільму «Catch Me if You Can» Френком Ебігнейлом, який представляє професійне мовлення вчителя, пілота, поліцейського, лікаря і адвоката. Здійснений у процесі дослідження уважний аналіз синтаксичних моделей його мовленнєвих партій уможлиблює виявлення прихованих механізмів психологічної маніпуляції, якими користується головний герой кінострічки. Шляхом визначення питомої ваги формально-синтаксичної структури речень, які герой використовує для імітації мовлення різних людей у процесі роботи, визначено ключові особливості професійного спілкування, характерних для п'яти професіоналів. Автори продемонструють, як за допомогою вдалого використання мовленнєвої мімікрії досягається ефективність комунікації. Завдяки вербальним і невербальним перетворенням у представників різних професій головному герою вдається здійснювати психологічний вплив на свідомість співрозмовників, таким чином, спонукаючи їх повірити шахраю. Проведене наукове дослідження показує, що використання спеціальних психологічно-комунікативних технік сприяє створенню у реципієнта хибного, або помилкового враження про особистість мовця та забезпечує ефективність його комунікативного повідомлення.

Ключові слова: мовленнєва мімікрія, професійне мовлення, мовленнєва партія, синтаксична модель, персонаж, ефективність спілкування.

This paper looks at the phenomenon of the speech mimicry as a means of the communicator's self-representation in the dialogue interaction for the purpose of fulfilling his/her communicative intention. The topicality of the work stems from the general orientation of linguistics at studying specific ways of reaching effectiveness of the speech communication and means of realising one's communicative intention as the result of the dialogue interaction. The urgency of the research is also reinforced by a certain gap existing in linguistics in the study of objectivization of verbal mimicry in the dialogue. The given work is focused on singling out verbal instruments of the speech mimicry practised by Frank Abagnale, the protagonist of the film "Catch me if you can", as he represents professional language of a teacher, a pilot, a police officer, a doctor and a lawyer. The close analysis of syntactic models of his speech parties undertaken in the process of investigation reveals the hidden mechanisms of psychological manipulation employed by the main character of the film strip. By means of analyzing specific gravity of the formal structure of sentences used by the protagonist to mimic the speech of different people, this study identifies the key features of professional communication typical of five different professionals. The author tried to demonstrate, how effectiveness of speech communication is achieved through the apt use of the speech mimicry. Due to his verbal and non-verbal transformations into representatives of different professions, the main character manages to produce a psychological impact on the consciousness of his interlocutors,

thus, inducing them to believe the swindler. The carried out scientific research shows that the use of special mental and communicative techniques makes it possible to create a false or distorted impression of the speaker's personality with his/her audience and grants effectiveness of his/her communicative message.

Key words: speech mimicry, professional language, speech party, syntactic structure, character, communicative effectiveness.

Постановка завдання. В еру «боротьби розумів» та «інформаційного протистояння» поняття «мовленнєва мімікрія» набуває нового значення і стає дієвим знаряддям досягнення комунікативних інтенцій мовця. Згідно з дефініцією

І. Б. Морозової, це явище являє собою «усвідомлене або неусвідомлене уподібнення власного мовлення комунікативним моделям близьким співрозмовнику і відмінними для нього самого» (англ. mimicry – наслідування) [5]. Інакше кажучи,

вербальна мімікрія, подібно до гриму, перетворює мовленнєвий портрет мовця і служить для нього «фальшивим паспортом», забезпечуючи йому абсолютно нову віртуальну маску і гарантуючи перепустку в новий світ [6, с. 103]. Професійне мовлення як «динамічний засіб реалізації суспільно значущої діяльності, що втілюється у процесі встановлення контактів, взаємопізнання та взаємодії між людьми, наділеними необхідними повноваженнями» [1, с. 198], стає об'єктом зацікавленості, адже на його основі можна простежити переломлення літературної мови крізь призму професійної діяльності людей, уміння закодувати фахові знання в мовні одиниці в процесі професійного спілкуванні, оптимальність його мовного оформлення, доречність поєднання вербальних, паравербальних і невербальних засобів комунікації відповідно до мети і ситуації спілкування.

Об'єктом вивчення є мовленнєві партії Френка Ебігнейла у кінострічці «Catch me if you can».

Предметом аналізу є лексико-синтаксичні відмінності у вербальному маскуванні протагоніста протягом фільму.

Метою дослідження є спроба виокремлення типових лексико-синтаксичних ознак професійного мовлення, які показано у стрічці «Catch Me if You Can».

До **безпосередніх завдань** наукової розвідки входило: конкретизувати поняття «професійне мовлення»; визначити основні ознаки професійного мовлення вчителя, пілота, поліцейського, лікаря та адвоката; дослідити лексико-синтаксичні моделі, що реалізуються у мовленнєвій поведінці Френка Ебігнейла; ідентифікувати вербальні засоби мімікрії, які вживає герой фільму.

У роботі застосовані загальнонаукові принципи дослідження, такі як філософські основи пізнання, зв'язок явищ в навколишньому світі, примат практики над теоретичним пізнанням, індукція, дедукція. Філологічна інтерпретація матеріалу здійснювалася із залученням спеціальних лінгвістичних методів і методик, таких як дескриптивний і контекстуально-інтерпретаційний аналіз, метод спостережень, квантитативно-квалітативний та компаративний методи дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній лінгвістиці проблема вербальної і невербальної мімікрії висвітлена у працях дослідників діалогічного мовлення (А.Н. Баранов, Г.Е. Крейдлін, 1992; И.Н. Борисова, 1996; Д.И. Изаренков, 1979; А. Леонтьев, 2003; Е.Ф. Тарасов, 1992; Н. Sacks, 1992) та монологічної розповіді (А.Н. Баранов, 1990; R. Fowler, 1991; S.P. Corder, 1983).

Виклад основного матеріалу. Протягом фільму Френк Ебігнейл здійснює п'ять перевтілень у ролі абсолютно різних за фаховим спрямуванням персонажів. Першим досвідом була трансформація у професійну роль вчителя, мовлення якого задовольняє потребу вирішення специфічних завдань, що виникають під час педагогічного спілкування в їхній професійній діяльності. Визначальною рисою даної комунікативної партії є колективна обумовленість задля дотримання корпоративних інтересів і збереження сприятливого мікроклімату. Мовленнєві ситуації за участі педагога представлені здебільшого вертикальними діалогами з учнями, тому мовлення характеризується неаргументованою директивністю і тяжінням до прямої адресації, яка націлена на підтримання безпосереднього контакту з аудиторією і покликана активізувати їхню увагу (слова типу *you know, we*). Типовим є використання наступних мовних кліше: *Good morning, students; Take your seats; Who is on duty today?; Who is absent today?; What was your homework?; And now let's turn to...; And now put down the following...* та ін. Крім того, статус вчителя вимагає від його представників вживання ввічливих форм звертання незалежно від особистості адресата, тому висловлювання Френка супроводжуються мовленнєво-етикетними кліше, що містять парантези, типу: а) *please*, б) *Excuse me*, які розташовують адресата до адресанта: а) *Will you, please, open your textbooks to, uh, chapter eight and we'll get started?;* б) *Excuse me, what's your name?* Вищезазначена ознака професійного спілкування педагога також обумовлює вживання таких моделей звертання як *madam* і *sir* для прояву незадоволеності або роздратованості, наприклад, *What are you going to tell me, sir/madam?* Специфіка роботи вчителя передбачає частотне використання різних типів простого речення задля забезпечення доступності викладу і розуміння матеріалу учнями.

Наступною була спроба відтворити професійне спілкування пілотів – функційний різновид мовлення, що забезпечує спілкування авіаторів. Вони обмінюються репліками наступного типу: «запит інформації – повідомлення інформації, перепитування – повторення інформації, наказ – підтвердження наказу, повідомлення інформації – підтвердження отримання інформації» [9, с. 66], що обумовлено швидкістю передачі інформації і використанням мови радіообміну. Цей тип спілкування контекстний і стислий, що пояснюється знанням членів екіпажу ситуації і використанням авіаційної фразеології, спеціальної професійної лексики: *dead-head, on your two-thirty, the jump*

seat, flight engineer, take-off, co-pilot, cockpit, strap in, Pan Am, abroad, stewardesses. Для мови радіообміну характерні різні види еліпсису (опущення): а) допоміжних дієслів і дієслів зв'язок (наприклад, *Crossing runway* [там саме, с. 67, тут і далі]); б) артикля (наприклад, *Vacate runway; Light aircraft departing*); в) прийменників (наприклад, *Do you agree departure from...?*); г) підмета (наприклад, *Will report; Stopping*). Особливістю повітряного діалогічного спілкування є жорстка зв'язність реплік учасників діалогу за тематичною спрямованістю й узгодженість за ілюктивною функцією (спонукання – згода/відмова, питання – відповідь, твердження – підтвердження/заперечення) [4, с. 64]. До типових ознак підмови радіообміну також відносять використання еліптичних і структурно-непредикативних конструкцій, відсутність інфінітивних і герундіальних комплексів, вираження заперечення лексичними засобами, високу ступінь повторюваності мовних одиниць, застосування дієслівних форм наказового способу (наприклад *Descend to flight level 200; Vacate runway; Report vacating*).

Імітація професійного мовлення поліцейського, змістом якого є пізнання, обмін інформацією та вплив учасників комунікативного процесу один на одного з метою вирішення правоохоронних завдань, передбачає використання жаргонної лексики, важливої в неофіційному спілкуванні для забезпечення швидкості передачі і конфіденційності інформації, експресії спілкування. Зокрема, вживання цифрових кодів для позначення найбільш типових ситуацій (наприклад, *Code 8* – серйозні ситуації, співробітник поліції повинен залишити всі справи та негайно виїхати; *Code 11* наказує перебування на місці); вживання аббревіатур (наприклад, *FTP* – штраф не було сплачено відповідно до закону; *I.R. Number* – індивідуальний реєстраційний номер); скорочення наявних термінів (*perp* замість *perpetrator* (порушник), *ped* замість *pedestrian* (пішоход), *wit* замість *witness* (свідок) і т.д.) [3]. Спілкуючись з дітьми різного віку, представники поліції мають будувати розмову на довірі до себе, всіляко демонструючи своє позитивне ставлення через фрази типу *I'm glad to see you* і *It's good that we've found you*. У разі необхідності спілкування з потерпілими чи свідками події поліцейський повинен намагатися привернути увагу і змусити людей взаємодіяти за допомогою запитань на кшталт *What is your name?* і *How you happened to be here?* Спілкування з особами, поведінка яких є девіантною, вимагає особливої уваги, тому поліцейський має вживати прості нееліптичні речення, використовуючи повсякденну

лексику та уникаючи термінології. У своїй професійній діяльності вони також використовують різні види запитань: відкриті, закриті, риторичні, маніпулятивні, альтернативні тощо. Крім того, специфіка роботи представників правоохоронних органів передбачає застосування технік активного слухання, що виявляється у повторюванні основних положень опитуваного, оформлених за допомогою наступних мовних кліше: *According to your words..., You are convinced that..., So, you think that..., In your opinion...* Поліцейський може попросити уточники окремі положення висловлювання: *Can you clarify it, please* або скористатися вербальними сигналами, які сповіщають, що він знаходиться у контакті із співрозмовником (вигуки типу *well, yeah, aha, OK, yes* тощо). Отже, мовлення правоохоронців являє собою синтез знань з галузі права і юридичної термінології (*a paper trail, counterfeiting, track down, keep one's eyes off the pinstripes, chase, look for*) і складових невербального мовлення, які забезпечують повноцінне виконання обов'язків, покладених на поліцію. Спілкування поліцейських детерміноване вживанням мовних кліше *Yes, Sir/Yes, Ma'am* or *No, Sir/No, Ma'am* для забезпечення виконання команд від вищого керівництва і фраз *Don't move, Show me your hands, Hands up, Get down* та ін. для виконання покладених на них обов'язків. Звернення старших за званням до підлеглих часто будується за наступною схемою: звертання *sonny* + відповідний набір команд для виконання. Під час міжособистісного спілкування колеги апелюють партнерськими звертаннями *buddy, partner, companion, mate, fellow* та ін.

Перевтілення у роль лікаря вимагало від Френка вживання спеціальних термінів високого рівня стандартизації, адже мовлення у цьому випадку виступає «інструментом діагностики та вирішення професійних завдань; включає переважною мірою термінологічну, професійно орієнтовану комунікацію, тому тісно пов'язана з найзагальнішими лікарськими компетентностями (морфолого-анатомічними, психологічними, терапевтичними, вузькоспеціальними знаннями)» [7, с. 64]. Бесіда з хворим починається з постановки запитань загального характеру: *What brings you in today?* або *What hurts?* Загальноживаними у лікарській практиці є мовні кліше типу *What are your symptoms?; How long has this been going on?; Do you take any medicines or supplements?; Does it hurt when I push here?* та ін. Механізм комунікації лікаря з пацієнтом базується на встановленні довіри, тому передбачає послуговування фразами типу *I understand you,*

Don't be afraid, Everything will be okay, Stay calm і т.п. Крім того, медичний працівник повинен звертатися до пацієнта з урахуванням його віку, а гарним тоном вважається називати пацієнта на ім'я. Кожне нове знайомство починається зі слів привітання: *Good morning/afternoon/evening* або *Please, come in*. Звернення до вже знайомих пацієнтів можна підсилити за допомогою підкреслення його емоційного стану: *You look wonderful today; You feel better; I see*. Важливими для хворого і його рідних стануть слова підтримки: *We can overcome the disease, You'll get better soon, I'll take care of your health*. У професійному спілкуванні спостерігається також частотне вживання складних синтаксичних конструкцій з інфінітивними і герундіальними комплексами, а саме мовлення характеризується аргументованою директивністю, яка носить причинно-наслідковий характер. По відношенню до хворого промова лікаря будується на протекційній платформі, має дещо уповільнений темп, зупинки і повтори окремих фраз. Поширеним явищем інтрапрофесійного спілкування (комунікації між медичними працівниками) є професійний сленг. Він виконує функцію економії мовних ресурсів, тому найбільш розповсюдженими засобом його утворення є аббревіатури: «*BBA* – “*born before arrival*” – народжений до прибуття в лікарню; *CT* – “*computerized tomography*” – комп'ютерна томографія», скорочення слів та утворення нових форм слова за допомогою скорочення вже існуючих: «*chem* – “*chemical analysis*” – хімічний аналіз; *lab* – “*laboratory*” – лабораторія» [2, с. 24].

Останнє перетворення призвело до зарахування Френка до лав адвокатів, мовлення яких слугує для реалізації сфери спілкування захисників у суді. Його особливостями є висока концентрація юридичної лексики: *pass the bar, practice law, defendant, take the bar, irrefutable evidence, lie, case dismissed*; дотримання вимог ділового мовлення юриста, представлене наявністю ввічливих форм звертання: *Your honour, ladies and gentleman of the jury, this is irrefutable evidence that the defendant is lying*; використання формул залежності та зіставлення типу *if...so, not only...but*; вживання різноманітних мовних структурних засобів, зокрема членування речення на дві частини, що допомагає запевнити суд і присутніх в залі засідання в правильності тлумачення фактів і умовності рішень. До синтаксичних прийомів мовлення адвокатів належать неповні речення, риторичні запитання, повтори, інверсії, антитези тощо. Висловлювання, які будує адвокат насичені переважно синтаксичними структурами катего-

ричної оцінки факту: *According to the evidence..., Let me call your attention to..., I object on the grounds that...* та підсумковими і висновково-оцінними констатаціями типу *The conclusion from the above is the following*. Вони являють собою довгі мовленнєві відрізки, у складі яких містяться заперечні та безособові конструкції, декларативні речення, множинні прийменникові вирази (наприклад, *in what follows, by virtue of which*), а також складні і ускладнені синтаксичні побудови.

Антропоцентрична природа дискурсу зумовлює визначення мовної особистості як стрижневого поняття в лінгвістиці, під яким слід розуміти системну і багатогранну категорію, «яка поєднує в собі мовну здатність і комунікативну компетенцію в процесі мовленнєвої поведінки» [10, с. 306]. При цьому мовленнєвий портрет визначається як сукупність ознак вищезазначеного терміну, «які вербалізуються мовними засобами й характеризуються соціальними, віковими, етнокультурними ознаками та проявляються безпосередньо в мовленнєвій ситуації, котру створюють учасники комунікації» [8, с. 121].

Розглянемо мовленнєву презентацію Френка Ебігнейла в параметрах поверхнево-синтаксичної структури його висловлювань. Проведений аналіз висловлювань героя свідчить про доволі успішне мімікрування у шкільне середовище. Так, у висловлюваннях протагоніста фільму домінують *прості речення* як форма передачі інформації, які складають 62,5% від загальної кількості його реплік. Наприклад, *I always sub for Roberta*. Питома вага *складних синтаксичних конструкцій*, використаних ним, не перевищує 21%. Наприклад, *Now, somebody please tell me where you left off in your textbooks*. *Ускладнені побудови* у мовленні Френка становлять лише 17%, що викликано особливістю роботи з дітьми. Наприклад, *I suggest you start reading people*.

Виявлене співвідношення різних типів речення у мовленні головного героя фільму «*Catch Me if You Can*» в образі пілота підтверджує успішність імітування фахового мовлення представників авіації. Зокрема, мовлення Френка насичене *еліптичними(а)* і *структурно-непредикативними(б) конструкціями*, які складають більше половини (62,5%) його висловлювань, а *прості нееліптичні речення(в)* становлять 21% від загальної кількості вжитих ним з елементарною структурою предикації. Наприклад, а) *A glass of milk, please*; б) *Sure*; в) *I'm headed out to Kennedy in a few minutes*. Питома вага синтаксично *складних(а)* і *ускладнених(б) утворень* становить відповідно 8% і 12,5% від загальної кількості реплік Ебігнейла.

Наприклад, а) *This is Frank Taylor, and I'm letting all the universities in the area know that Pan Am will be initiating a new recruiting program this year;* б) *I'd like to fly on your two-thirty to Miami.*

При вивченні мовлення Френка у амплуа поліцейського частотність вжитих ним різних типів речень підтверджує дотримання необхідних правил і вимог професійного спілкування правоохоронців. Так, у розглянутих мовленнєвих партіях на перше місце виходять *прості нееліптичні речення*(а), які використовуються у 41% випадків від загального об'єму його мовленнєвих партій, в той час як *еліптичні*(б) і *структурно-непредикативні*(в) побудови складають більше третини (36,3%) його висловлювань. Наприклад, а) *My name is Johnson, Secret Service;* б) *Tough luck, Joe;* в) *Here.* Частка *ускладнених речень*(а) перевищує число *складних синтаксичних побудов*(б) у півтора рази і становить відповідно 13, 6% від всіх реплік героя. Наприклад, а) *We're supposed to be on the same team;* б) *Our boy just tried to climb out the window and my partner has him cuffed in the alley downstairs.* Крім того, варто зауважити, що Френк також користувався психотехніками спілкування для здійснення успішної комунікації: говорив повільно і розважливо, змусивши Хенретті йому довіряти, поводитися впевнено, стежачи за темпом і уникаючи незрозумілих інтонацій, виявляв психологічну стійкість.

Досліджена шляхом кількісного зіставлення різних типів речення комунікативна активність Френка Ебігнейла на посаді лікаря дає підстави визнати неефективність застосованих вербальних засобів мімікрії у репрезентації професії лікаря і виявити закономірності між структурою речення і процесами мислення, що розкривають справжню сутність особистості героя. Таким чином, у мовленні героя переважають *прості речення*(а), частотність вживання яких складає 78,4% від всього корпусу його висловлювань, а *складні і ускладнені синтаксичні конструкції*(б) не перевищують 21, 6%. Наприклад, а) *Doctor Paul Ashland* – просте еліптичне речення; б) *You don't seem to have much need for me* – речення з інфінітивним комплексом. Найчастотнішим типом синтаксичних побудов

у мовленні Френка є *нееліптичні прості речення*, які наявні у понад половині (54%) мовленнєвих партій протагоніста фільму. Наприклад, *He hurt his foot tonight.*

Кількісний розподіл різних типів речень у досліджуваних мовленнєвих зразках Френка у амплуа адвоката обґрунтований наявністю спеціальних знань в сфері правознавства і дозволяє засвідчити успішну спробу імітування професійного мовлення представників адвокатури. Так, у мовленнєвій презентації героя превалюють *ускладнені*(а) і *складні синтаксичні конструкції*(б) з різними видами зв'язку, які вживаються у 60% випадків. Наприклад, а) *One warning him that his building to be sprayed with insecticide;* б) *I have four letters in my hand that were sent to the defendant's apartment.* Інші висловлювання представлені *нееліптичними*(а) і *еліптичними*(б) *простими реченнями*, частотність використання яких кількісно виражена у 40% мовленнєвих ситуацій. Наприклад, а) *He should cover his belonging;* б) *Berkeley.* У цьому разі спостерігаємо відсутність випадків вживання структурно-непредикативних конструкцій, що обумовлено особливостями професійного спілкування представників адвокатури.

Висновки. Таким чином, проаналізовані засоби вербальної мімікрії, що використовував Френк Ебігнейл під час копіювання ознак професійного мовлення представників різних сфер людської життєдіяльності, дає підстави виявити ефективну реалізацію фахового мовлення вчителя, пілота, поліцейського і адвоката та невдалу спробу героя мімікрувати у медичне середовище. Важлива причина цієї поразки криється у відсутності спеціальних знань з відповідного фаху, а також у неналежній підготовці до вступу у цей образ, на відміну від систематичного підходу, застосованого у ролі адвоката або наявності досвіду у випадку відтворення мовлення педагога.

Проведена наукова розвідка показує, що за допомогою спеціальних ментально-комунікативних технік можна впливати на підсвідомість людей так, щоб співрозмовник сприймався ними як особистість певного (професійного) типу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Джеджера К. В. Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти.* 2017. Вип. 17. С. 197–201.
2. Дудікова Л., Марлова А. Особливості англійського медичного сленгу та ознайомлення з ним студентів вищих медичних навчальних закладів як засіб мотивування до вивчення іноземної мови. *Молодь і ринок.* 2018. № 9. С. 22–27.
3. Иванова В.О., Проценко Е.А. Особенности профессионального жаргона полицейских (на материале английского языка). Материалы IX Международной студенческой научной конференции «Студенческий научный форум». 2017. URL: <https://scienceforum.ru/2017/article/2017032502> (дата обращения: 10.06.2022).

4. Ковтун О. В. Комунікативно-прагматичні аспекти діалогів радіообміну «пілот-авіадиспетчер». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2015. Вип. 15(2). С. 63–66.
5. Морозова И. Б. Явление речевой мимикрии в английском художественном диалоге. *Науковий вісник Чернівецького університету* : зб. наук. праць / за ред. В. В. Левицького. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. Вип. 551-552 : Германська філологія. С. 115–127.
6. Морозова И. Б. Речевая мимикрия как коммуникативная игра: гештальт-анализ. *Записки з романо-германської філології*. 2015. Вип. 1. С. 96–107.
7. Ніколаєв В. В. Структура інтрапрофесійного спілкування лікарів: проблеми та перспективи вивчення. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Випуск 26. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 63–68.
8. Савельєва І. Порівняльний аналіз криміналістичних понять «мовленнєвий портрет» і «словесний портрет». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 50. С. 119–122.
9. Токарь Є. Б. Радіообмін цивільної авіації: лінгвістичні особливості та характерні риси. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)* : збірник наукових праць / за ред. Н.Л. Іваницької. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 21. С. 64–68.
10. Шевчук З. С. Понятійно-термінологічне поле дослідження ієрархії «мовна особистість–мовний портрет». *Одеський лінгвістичний вісник*. 2014. Вип. 4. С. 305–308.